

VANN for 40 år siden

Av John Mikal Raaheim

John Mikal Raaheim er spesialrådgiver i Tekna og redaktør for VANN.

VANN på nett

Som medlem av Vannforeningen kan du søke etter og skrive ut artikler fra tidligere årganger av VANN helt tilbake til de første utgivelsene i 1966. Tjenesten er tilgjengelig via foreningens nettside www.vannforeningen.no.

Fire år og på egen hånd

I og med VANN nr 4 i 1969 feiret tidsskriftet VANN fireårsjubileum. Foreningens formann, Brynjulf Skagestad, konstaterte i lederen at man hadde lyktes til tross for at mange i styret fem år tidligere hadde vært svært usikre. En vesentlig årsak til det gode resultat var, ifølge Skagestad, samarbeidet med Ingeniørforlaget A/S. Ingeniørforlaget hadde stått for utgivelsen fra starten av.

Men fra og med 1970 ønsket foreningen å utgi tidsskriftet på eget forlag. Videre samarbeid med Ingeniørforlaget forutsatte endring av format og utseende. Det ønsket man ikke. Samtidig så foreningen muligheter for å styrke sitt sekretariat ved selv å stå for utgivelsen av tidsskriftet. De erfaringene man hadde vunnet gjennom de fire første årene håpet man

var tilstrekkelige til at man nå kunne klare seg på egen hånd.

Førti år senere kan vi konstatere at erfaringene var tilstrekkelige og at tankene rundt form og innhold i tidsskriftet er i behold. Forsiden var den samme til langt ut i året 1996. Siste nummer det året hadde fargebilde på omslaget slik vi har i dag. Fra i år er det, som dere kan se, farger på alle sider.

Men formatet er fortsatt det samme.

Noenlunde stereotype bygningsingeniører

VANNs over førti årganger inneholder et omfattende erfaringsmateriale fra mange fagområder. Mange fagområder var i Norge nærmest på barnestadiet i 1969. Daværende avdelingssjef ved NIVA, Terje Simensen, bidro for eksempel i VANN nr 4 fra 1969 med en artikkel om "Prosjektering av tekniske anlegg for kvalitetssending av vann. Noen prinsipielle betraktninger".

I artikkelen konstaterer Simensen at bygningsingeniører er hovedgruppen av planleggere av alle tekniske enheter i avløpssystemene, inklusive renseanlegge-

ne. Samtidig slår han fast at denne type ingeniører har manglende kunnskaper innenfor fagfeltene fysikk, kjemi og biologi.

”Sett på denne bakgrunn er det lett å forstå at dette arbeidsfeltet helt opp til det siste år, og også fremdeles, har et sterkt empirisk tilsnitt. Man har etter hvert funnet fram til et mønster som er noenlunde stereotyp for de ulike anlegg, og man har sine bestemte regler og oppfatninger av hvordan disse enhetene bør dimensjoneres og utføres”, skrev Simensen i 1969.

Simensen mente det nå var tid for å gå videre fra en prosjektering basert på bruk av Imhoffs Taschenbuch. De aktuelle ingeniørene burde forsøke å tilegne seg grunnleggende kunnskaper på det prosess tekniske fagområdet. Her kunne man hente mye fra prosessindustrien, ifølge Simensen, som ellers tok til orde for utvikling av matematiske modeller som beskriver prosessen og innbefatter de ulike parametre som er av betydning. Bare ved hjelp av slike ville man kunne legge grunnleggende prinsipielle betraktninger til grunn for dimensjonering av anleggene.

380 000 rett i Göta älv

Den 14. oktober 1969 holdt Vannforeningen møte i Halden. Her holdt Överingenjör Sören Hallquist foredrag om ”Göteborgs avloppsfråga”. I Göteborg var man på den tiden opptatt av hvor avløpsvannet skulle slippes ut når man en gang i fremtiden fikk samlet og rensset det; i ”älvmyningen” eller i havet utenfor skjærgården? Man hadde konkludert med at det siste var det beste.

Men det var langt frem også i Sverige på den tiden. Bare 15 % av byens innbyggere var knyttet til ”reningsverket” ved Näsetvägen ved Askimsviken. Avløp fra 380 000 personer og industri ble i 1969 ledet urensset ut ”i göteborgsgrenen av Göta älv”.

Ny stor epoke på sanitærteknikkens område

Men hovedoppslaget i siste nummer av bladet i 1969 var viet Ressursutvalgets innstilling nr 1. VANNs redaktør Jan Aug. Myhrstad var referent fra et møte arrangert av foreningen i Ingeniørenes Hus den 23. oktober.

Industriminister Sverre Walter Rostoft fra Vest-Agder og Høyre i regjeringen Borten redegjorde innledningsvis i møtet for bakgrunnen for opprettelsen av Ressursutvalget. Rostoft, som tidligere også hadde vært president i Industriforbundet, innledet med å stille spørsmålet: ”Hva trenger mennesket for å leve, og leve videre?” Rostoft hevdet at det nå var på tide med nytenkning når det gjaldt disponeringen av våre naturressurser. Det trengs helhetsvurdering og samordning. Dette var bakgrunnen for at Regjeringen i 1968 hadde oppnevnt et Ressursutvalg med fylkeslandbruksjef Trygve Haugland som formann.

Trygve Haugland fikk så ordet og orienterte om hvorfor Ressursutvalget i sin første innstilling hadde foreslått et forskningsprogram for rensing av avløpsvann. Gjennom dette ønsket man, ifølge Haugland, å finne frem til det best mulige teknisk-vitenskapelige grunnlag for de løsninger som er nødvendige for å løse

forurensingsproblemet. Det han snakket om var forskningsprogrammet som senere fikk navnet PRA (Prosjekt Rensing av Avløpsvann). Dosent Åsmund Bøyum fra NTH var entusiastisk deltaker på møte og snakket om ”at en ny og stor epoke på sanitær-teknikkens område startet i vårt land i og med Ressursutvalgets første innstilling”.

Ikke alle var like opprømte som Bøyum. Kjell Baalsrud var også til stede på møtet den 23. oktober og omtaler det som ”et tøft møte”. Baalsrud og NIVA hadde på oppdrag fra Ressursutvalget levert grunnlaget for forslag om dette forskningsprogrammet. ”Mange avløpsteknologer sto frem og snakket imot opplegget”, ifølge Baalsrud. Debatten om forskningsprogrammet foregikk også utenfor Ingeniørenes Hus. Aftenposten skrev blant annet om forslaget på en av sine forsider i 1969: ”NIVA-prosjekt utført tidligere. Millionbeløp kan ”spares” ved en tur til Sverige.” Men Baalsrud ”vant” på møtet og PRA kom til utførelse.

Hva ellers ...

Ved stortingsvalget høsten 1969 gikk Arbeiderpartiet frem, men Borten og regjeringen ble sittende. Ny på Stortinget og yngste representant var Arbeiderpartiets Einar Førde, som da var 26 år.

Margaret Mead, en av de virkelig store innenfor antropologisk forskning, besøkte Norge og holdt foredrag på Bolkesjø. Hun hevdet at ungdommen var overbeskyttet. De får sjokk av å se mennesker som dør av sult i u-landene, sa hun. De unge har forkastet historien. For første gang i historien er de unge fjernet

fra sine foreldre uten å finne andre, voksne ledere. Ungdomsrevolten over hele kloden er særpreget av aldersskillet: Stol ikke på noen over 25! De unge trekkes mot kollektivism og marihuana, sa Margaret Mead om de unge under 25 år i 1969. Og den norske lyrikeren Harald Sverdrup skrev om ”Jævla hippietyper” i sine ”Øvelser i hjemlig diskriminering”: ”... kutt huet av dem, sleng dem i søppel-sjakta, hele bunten!”

Kilder

Bjørnsen, Bjørn. *Norge etter 1945*. J.W. Cappelen Forlag 1975.

Baalsrud, Kjell. *Et bidrag til NIVAs historie. Tilbakeblikk over perioden 1955-1981*. NIVA 1997.

Hallquist, Sören. ”Göteborgs avloppsfråga”. *VANN nr 4 1969*.

Myhrstad, Jan Aug. ”Ressursutvalgets innstilling nr. 1”. *VANN nr 4 1969*.

Simensen, Terje. ”Prosjektering av tekniske anlegg for kvalitetsendring av vann. Noen prinsipielle betraktninger”. *VANN nr 4 1969*.

Hvem Hva Hvor 1971. Chr. Schibsteds Forlag, Oslo 1970.